

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**Кафедра публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та
дорадництва**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. директора ННІ неперервної освіти
і туризму
д.ю.н., професор Іван ГРИЦЕНКО
“5” червня 2023 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та
дорадництва
Протокол № 15 від “5” червня 2023 р.
В.о. завідувача кафедри
д.держ.упр., доцент Сергій ПРИЛІПКО

“РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОПП “Публічне управління та
адміністрування”
д.держ.упр., доцент Сергій ПРИЛІПКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

галузь знань _____ 28 “Публічне управління та адміністрування” _____
(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____ 281 “Публічне управління та адміністрування” _____
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійна програма “Публічне управління та адміністрування”
рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) рівень

Навчально-науковий інститут неперервної освіти і туризму

Розробник: доктор наук з державного управління, доцент
Грищенко Ірина Миколаївна

Київ – 2023

Опис навчальної дисципліни

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній рівень		
Галузь знань	28 “Публічне управління та адміністрування”	
Спеціальність	281 “Публічне управління та адміністрування”	
Освітня програма	Публічне управління та адміністрування	
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов’язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навч. плані)	не передбачено	
Форма контролю	<i>іспит</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	
Семестр	2	
Лекційні заняття	30 год	
Практичні, семінарські заняття	30 год	
Лабораторні заняття	-	
Самостійна робота	60 год	
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Теорія державного управління» – оволодіння здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти знаннями наукових теорій (концепцій) з державного управління, з метою формування здатності зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння формування та особливостей розвитку державного управління, його місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, використання базових знань з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства для розв’язання складних завдань та практичних проблем у сфері управління державою, регіоном, територіальною громадою.

Завдання навчальної дисципліни «Теорія державного управління» полягає у формуванні в здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти теоретичних знань з основоположних засад теорій (концепцій) державного управління та практичних навичок із використання теорій для прогнозування розвитку публічного управління, формування здатності розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в сфері публічного управління.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- основні теорії державного управління;
- основні поняття та ознаки державного управління;
- закономірності розвитку державного управління;
- основні ознаки держави та державної влади;
- принципи створення влади та перетворення її у державну владу;
- причини створення державних інституцій та їх основні завдання;
- причини нерівності в суспільстві;
- основні положення неісторичної теорії державного управління;
- основних представників теорії державного управління та їх фундаментальні підходи до державного управління;
- основоположні підходи теорії суспільного договору;
- основні засади теорій підкорення та насилля;
- положення теологічної теорії та її вплив на державну владу;
- основні аспекти класичної теорії створення держави та формування державного управління;
- основоположні риси сучасних теорій державного управління;
- інструменти застосування положень теорій державного управління в практику публічного управління та адміністрування;
- основні тенденції та напрями еволюції державного управління;

вміти:

- застосовувати на практиці знання теорій державного управління;
- організувати діяльність органів публічної влади, налагоджувати соціальну взаємодію та співробітництво, використовуючи знання теорій державного управління;
- розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в сфері публічного управління та адміністрування або в процесі навчання, застосовуючи знання теорій державного управління;
- та наукових методів управління і характеризується комплексністю і невизначеністю умов;
- розуміти сутність процесів, що відбувалися і відбуваються в державному управлінні України через призму положень теорій державного управління;
- передбачати наслідки застосування різних інструментів впливу на суспільство через знання положень класичних та сучасних теорій державного управління;
- у повсякденному житті та під час виконання службових обов'язків дотримуватися цінностей, традицій, ідеалів, норм і правил поведінки прийнятих у демократичних, правових державах та визначених в теологічній теорії державного управління;
- постійно саморозвиватися аналізуючи процеси державного управління, ідентифікуючи проблеми управління державою, регіоном, територіальною громадою;
- уживати заходів із запобігання реалізації інструментів підкорення та насилля по відношенню до України та українського народу;
- бути активним членом суспільства, мати активну громадську позицію, засновану на знанні історії, традицій, формуванні та розвитку державного управління в Україні.

Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни «Теорія державного управління» студент повинен набути таких компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в сфері публічного управління та адміністрування або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів управління і характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 2. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові

цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види і форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.

ПРН 5. Знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН 12. Уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування.

Всього за модулем		90	26	26			38					
Усього годин		120	30	30			60					
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)												
Усього годин		120	30	30			60					

4. Теми практичних занять

з/п	Назва теми	Кількість годин
	Ключові ознаки державного управління	2
	Державотворення як один з напрямів державного управління	2
	Історичні етапи становлення державного управління	2
	Основні прояви теорії «підкорення» в історії України	4
	Практичні прояви теорій насилля та заходи протидії насиллю на рівні міжнародних організацій та окремих держав	4
	Основні положення теологічної теорії та її актуальність в сучасних умовах	2
	Цінності моралі в теологічній теорії	2
	Практичне застосування положень теорії суспільного договору	4
	Основоположні чинники формування суспільних класів згідно класової теорії	4
	Сучасні теорії державного управління	4
	Всього	30

5. Теми самостійних робіт

з/п	Назва теми	Кількість годин
	Ключові поняття державного управління	22
	Актуальні цінності теологічної теорії походження державної влади	38
	Всього	60

Змістовий модуль 1. Державне управління як вид суспільної діяльності

Тема 1. Сутність, призначення та зміст державного управління в суспільно-політичній та соціально-економічній системах держави

1. Основні поняття державного управління: держава та державна влада.
2. Гілки державної влади.
3. Основні напрями державного управління: державотворення; формування державної політики; реалізація державної політики.
4. Процес державного управління.
5. Класифікація напрямів державного управління.
6. Класифікація цілей державного управління.
7. Напрями формування та реалізації державного управління.
8. Державне управління як вид економічної діяльності.
9. Державне управління як галузь знань.
10. Система підготовки та підвищення кваліфікації публічних службовців: вітчизняний та зарубіжний досвід.

Питання для самопідготовки за темою 1

1. Основні ознаки держави.
2. Основні завдання державної влади.
3. Відповідно до систематизації напрямів державного управління як виду суспільної діяльності, які напрями розрізняють?
4. Що включає в себе напрям державного управління – державотворення (державне будівництво)?
5. Що включає в себе напрям державного управління – формування державної політики ?
6. Що включає в себе напрям державного управління – реалізація державного управління?
7. Як розрізняють цілі державного управління за термінами реалізації?
8. Окресліть, у чому полягають цілі розвитку державного управління?
9. В чому полягають цілі збереження державного управління?
10. Наведіть основні характеристики державного управління як специфічної форми регулювання суспільних відносин.

Тема 2. Ключові поняття державного управління

1. Основні підходи до визначення державного управління.
2. Ключові поняття державного управління та їх характеристика.
3. Органи управління та примусу.
4. Влада та сфери впливу влади (особистісна, соціальна, політична (державна), економічна, правова).
5. Державна влада як вища форма політичної влади.
6. Державна влада як єдиний вид влади наділений здатністю владно-

примусового впливу.

7. Вплив як одна з форм реалізації влади, форми впливу.
8. Ідентичність як усвідомлене уявлення особи про себе та як належність до певної соціальної групи, рівні та типи ідентичності.
9. Формування ідентичності (когнітивний рівень через формування «Я концепцій»; ціннісний та емоційний рівні).
10. Вплив особистої та групової ідентичності на прийняття управлінських рішень та державотворення, формування і реалізацію державного управління.
11. Поняття національної ідентичності та національної самосвідомості.
12. Етапи виникнення державного управління.

Питання для самопідготовки за темою 2

1. Національна самосвідомість, її основоположні прояви в Україні.
2. Особливості національної самосвідомості у різних народів світу.
3. Охарактеризуйте перший етап (становлення) колективної самосвідомості українського народу (з IV ст. до 852 р. – розвиток і утвердження племінної самосвідомості праукраїнців).
4. Опишіть другий етап колективної самосвідомості українського народу (етап становлення, розвитку та утвердження етнічної самосвідомості русинів-українців – тривав з 852 р. до XVI ст.)
5. Опишіть третій етап колективної самосвідомості українського народу (етап становлення, розвитку та утвердження національної самосвідомості українського народу – розпочався у XVI ст. і триває донині).
6. Загальнонаціональні цінності як основа національної ідентичності.
7. Окресліть найбільш вагомі елементи української національної ідентичності.
8. Опишіть свою особисту ідентичність.
9. Представте себе через особистісну та соціальну ідентичність.
10. Опишіть найбільш суттєві ознаки державного управління через державу та державну владу.

Змістовий модуль 2. Класичні та сучасні теорії державного управління

Тема 3. Концептуальні основи становлення державного управління. Неісторична теорія походження державного управління

1. Становлення державного управління в розрізі різноманіття підходів до його вивчення в різні історичні періоди.
2. Огляд класичних теорій походження держави та державного управління (неісторичної, теологічної, патріархальної, суспільного договору, підкорення, класової) та шкіл класичного і наукового менеджменту.
3. Ознайомлення з сучасними підходами до вивчення державного управління як системи, що складається з формальних і неформальних

організацій, структур, ролей, впливів тощо.

4. Основні характеристики неісторичної теорії походження державного управління.

5. Основні представники (автори) неісторичної теорії походження державного управління (Перікл, Демокріт, Сократ, Платон, Арістотель).

6. Основні ідеї Перікла та суть афінської демократії.

7. Засади державного управління у рабовласницькій демократії Демокріта.

8. Основи управління у рабовласницькій аристократії Сократа.

9. Організація державного устрою та побудова «ідеальної держави» за Платоном.

10. Активна життєва позиція людей – основа ефективного державного устрою за Арістотелем.

Питання для самопідготовки за темою 3

1. На основі опрацювання праці Арістотеля «Політика» розкрийте сутність демократії.

2. Що таке природне рабство? Як описують рабство Арістотель, Демокріт, Сократ. Яку роль виконує рабство в державному управлінні?

3. Спираючись на працю Арістотеля «Політика» порівняйте організацію управління в сім'ї та державі.

4. Як формувалася царська влада героїчних часів? Який основоположний принцип лежав в основі обрання на найвищу посаду?

5. Ґрунтуючись на праці Арістотеля «Політика» опишіть формування державних інституцій та їх основні повноваження.

6. Яку роль відводить Арістотель справедливості та рівномірності в державному управлінні?

7. Три види благ (зовнішні, фізичні та духовні) за Арістотелем, які дають відчуття стабільності державного управління.

8. Принципи виховання молоді, що дають стабільність в державі.

9. Основні засади конституційного правління за Арістотелем.

10. Реальна мета існування держави – включає і моральне зростання громадян. Чи погоджуєтесь ви з цим твердженням Арістотеля і чи актуальне воно для сучасності?

Тема 4. Теорії підкорення та насилля: основні характеристики, основні прояви в сучасному світі

1. Основні характеристики теорій підкорення та насилля.

2. Аналіз теорій насильницького походження держави, визначення ролі політичного насилля у процесах генези й функціонування держави та політичної влади.

3. Визначення ролі політичного насилля у процесах генези та функціонування держави.

4. Етапи процесу державотворення за Ф. Оппенгеймером.

5. Основні прояви першого етапу насильницького державотворення та його мета.
6. Характеристика другого етапу насильницького процесу державотворення – злам опору підкореного народу.
7. Основні засади третього етапу насильницького державотворення – встановлення податків на окупованій території.
8. Четвертий етап підкорення – асиміляція окупантів і підкорених на певній території: основні прояви та основна мета.
9. П'ятий етап підкорення – встановлення підконтрольної влади на окупованій території: особливості діяльності державних структур та особливості прийняття рішень на цьому етапі підкорення народу.
10. Характеристика шостого етапу насильницького державотворення.
11. Складові елементи теорій насилля, що застосовуються для підкорення: денацифікація, демілітаризація.

Питання для самопідготовки за темою 4

1. Основні складові теорії підкорення в працях Франса Оппенгеймера.
2. Формування державного устрою як наслідок політичної боротьби та насилля.
3. Основні аспекти політико-географічної закономірності підкорення народів у працях Фрідріха Ратцеля.
4. Насилля як причина виникнення класів і державного устрою у працях Карла Євгена Дюрінга.
5. Прямий примус: рабство та кріпатство.
6. Опосередкований примус: наймана праця.
7. Державні інституції як інструменти підкорення та насилля в працях Дюрінга.
8. Денацифікація: основна мета проведення, інструменти реалізації.
9. Демілітаризація: мета, шляхи реалізації.
10. Експлуатація праці як інструмент насилля над людиною.

Тема 5. Механізми реалізації державного управління в контексті теорій насилля та підкорення.

1. Міжнародні інституції, діяльність яких спрямована на протидію реалізації складових елементів теорій підкорення та насилля.
2. Сучасні приклади державного управління, засновані на положеннях теорій підкорення та насилля: гноблення уйгурів.
3. Багатомісячне застосування положень теорій підкорення та насилля по відношенню до єврейського народу: причини та наслідки.
4. Сучасні насильницькі інструменти та механізми, що застосовуються з метою підкорення України протягом років незалежності.
5. Передумови повномасштабної війни росії проти України та основна мета війни.
6. Реалізація положень теорій підкорення та насилля в Україні в різні

історичні періоди.

Питання для самопідготовки за темою 5

1. Денацифікація: історичні приклади та механізми реалізації.
2. Денацифікація як заходи з очищення державного, суспільно-політичного та економічного життя Німеччини від наслідків панування фашистського режиму з метою проведення демократичного перетворення країни.
3. Денацифікація Німеччини: основні засади розроблені Карлом Юнгом.
4. Денацифікація як розподіл людей на головних обвинувачених, обвинувачених, частково обвинувачених, попутників: мета розподілу, права людей з різних груп, вплив розподілу на формування державного управління.
5. Сучасні повідомлення в засобах масової інформації та месенджерах про необхідність денацифікації України: пропоновані шляхи та інструменти денацифікації.
6. Демілітаризація в історії України. Відмова від ядерної зброї: причини та наслідки.
7. Інструменти та механізми гноблення українського народу в різні історичні періоди.
8. Міжнародні інституції, діяльність яких спрямована на протидію реалізації складових елементів теорій підкорення та насилля.
9. Рада Безпеки ООН: основні завдання та рішення, спрямовані на протидію війні в Україні з 2014 по 2022 роки.
10. Військові безпекові блоки як механізми протидії гнобленню країн та народів.

Тема 6. Теологічна теорія походження державної влади

1. Теологічна теорія походження державної влади.
2. Розум і віра – основні якості людини.
3. Поняття розумної волі: негативні та позитивні прояви для державного управління.
4. Сутність, форми та використання влади згідно положень теологічної теорії Фоми Аквінського.
5. Види справедливості, які застосовуються в публічному управлінні.

Питання для самопідготовки за темою 6

1. Основні засади теологічної теорії Аврелія Августина (354-430 рр.).
2. Джерела походження державної влади в теологічній теорії Фоми Аквінського (1225-1274 рр.)
3. Школа томізму : засновник, основні засади, доцільність використання в публічному управлінні в Україні.
4. Гармонізація розуму і віри в діяльності людини.
5. Русійна сила людини як «мікрокосмосу».

6. Функціональні прояви душі (інтелектуальний, вегетативний, чуттєвий) їх характеристики за Фомою Аквінським.
7. Критерії та доцільність відбору людей за принципами теологічної теорії для служіння народу України в органах публічної влади.
8. Зло і причини злих вчинків через призму теологічної теорії.
9. Пристрасті людини: види, позитивні та негативні прояви, вплив на діяльність людини, її мораль і поведінку.
10. Види любові (природна, почуттєва, розумна). Вплив любові на досягнення благ для себе та інших.

Тема 7. Актуальні цінності теологічної теорії походження державної влади

1. Поняття цінностей в теологічній теорії походження державної влади.
2. Види та сутність моральних чеснот (розсудливість, справедливість, помірність, мужність) і їх прояви в діяльності публічних службовців.
3. Моральне виховання як цілеспрямований свідомий процес формування гармонійної особистості.
4. Прояви гармонійної особистості через гуманність, працелюбність, чесність, почуття відповідальності, власної гідності, виховання патріотизму, любові до Батьківщини.
5. Важливість формування особистісних рис людини, які включають у себе національну свідомість, моральну, правову, екологічну, художньо-естетичну, трудову, фізичну культуру, розвинену духовність, розвиток індивідуальних здібностей і таланту.
6. Гуманне демократичне суспільство як прояв реалізації теологічної теорії походження державної влади.
7. Пріоритетні напрями реформування українського суспільства, що ґрунтуються на реалізації положень теологічної теорії (утвердження принципів загальнолюдської моралі; прищеплення шанобливого ставлення до мови, культури, традицій та звичаїв народів, які заселяють територію України; виховання духовної культури особистості через створення умов для вибору нею своєї світоглядної позиції; формування усвідомленого зв'язку між ідеями свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю).
8. Закони теологічної теорії (вічний, людський, природний і божественний) : основні засади.

Питання для самопідготовки за темою 7

1. Принципи моралі та їх соціальне значення для суспільства та публічних службовців.
2. Принципи моралі як ціннісний базис суспільства.
3. Моральні принципи та їх вплив на соціальний устрій та функціонування публічної влади.

4. Роль моральних принципів на збереження ідентичності та формування історії народу та його сучасності.
5. Поняття гуманізації спілкування. Потреба людини в гуманізації спілкування.
6. Добродійні вчинки: види, мотиви, прояви в публічній службі.
7. Природний закон і його основне правило.
8. Божественний закон і його роль у сучасному етапі розвитку українського суспільства.
9. Людський закон з теологічної теорії Фоми Аквінського.
10. Вічний закон та його трактування.

Тема 8. Теорія суспільного договору

1. Сутність теорії суспільного договору – походження держави в результаті угоди (договору) як акта розумної волі людей.
2. Держава як запорука збереження людського роду, забезпечення справедливості, порядку та свободи.
3. Основні засади теорії суспільного договору в книзі Джона Лока «Два трактати про правління».
4. «Природний» та «цивільний» стан людини за Джоном Локом.
5. «Природна рівність людей» у тлумаченні Дж.Лока – якість людини як частини природи та людської «природної» сутності.
6. Свобода як «природна» якість людини, яка нічим не обмежується.
7. Власність як третє «природне» право людини.
8. Четверта «природна» якість людини – внутрішня безумовна влада захищати від будь-яких посягань свої природні рівність, свободу та власність.
9. Дотримання свободи в умовах існування системи управління.
10. Концепція «суспільного» (політичного) договору.

Питання для самопідготовки за темою 8

1. Основи формування громадянського суспільства згідно теорії суспільного договору.
2. Наведіть приклади конструктивних, погоджуваних договірних процесів у виникненні нових політико-державних спільностей, що згадуються у праці Джона Лока «Два трактати про правління».
3. Що являє собою держава на думку Джона Лока?
4. Роль закону для досягнення злагоди у суспільстві.
5. Форми правління (за Локом): демократія, олігархія чи монархія (спадкоємна чи виборна).
6. Концепція поділу влади (за Локом): законодавча, виконавча, федеративна.
7. Повноваження законодавчої гілки влади згідно теорії суспільного договору.
8. Повноваження виконавчої та федеративної гілок влади, їх підлеглість.
9. Одне з основних завдань держави – захист приватної власності. Чому?

10. Яка основна відмінність між законним правителем і тираном?

Тема 9. Класична теорія походження держави та державного управління

1. Представники класичних теорій походження держави та їх теорії.
2. Основи класичної теорії, закладені Генрі Морганом в теорію первісного суспільства, викладені в праці «Стародавнє суспільство або дослідження ліній людського прогресу від дикості через варварство до цивілізації».
3. Періодизація становлення управління через періоди історії первісного суспільства: дикість, варварство, цивілізацію.
4. Період дикості та його етапи.
5. Період варварства та його етапи.
6. Період цивілізації та його етапи.
7. Невільництво: причини виникнення та роль для становлення приватної власності.
8. Еволюція сімейно-шлюбних відносин як основа становлення приватної власності.
9. Економічні причини виникнення держави, що породили розпад суспільства на класи з протилежними інтересами.
10. Етапи соціальної організації: сім'я, рід, фратрія, плем'я.

Питання для самопідготовки за темою 9

1. Суспільний устрій кіммерійців – одне з найдавніших населень на території України. Описати суспільний устрій ґрунтуючись на працях Гомера «Одіссея» та «Ілліада», у яких згадується про фратрії як військові одиниці.
2. На підставі праці Генрі Морґана «Стародавнє суспільство або дослідження ліній людського прогресу від дикості через варварство до цивілізації» окресліть утворений природним способом суспільний устрій.
3. Перша класова суперечка: причини та наслідки.
4. Перше класове підневолення: причини та наслідки.
5. Родовий устрій.
6. Рід як базова основа розвитку суспільної одиниці, що розвинула суспільний устрій племен та утворила народи.
7. Згубні пристрасті, які зруйнували безкласове суспільство.
8. Причини переходу родової організації з природно сформованим демократичним устроєм до класового виміру.
9. Формування державного управління: демос, сходи демосів.
10. Поділ народу на класи: причини, доцільність.

Тема 10. Сучасні теорії державного управління

1. Іриґаційна (організаційна, управлінська) теорія: сутність, автор Карл Вітфогель.

2. Теорія еліт: автори Вільфредо Парето та Гаetano Моска; основоположні ідеї теорії – боротьба освіченої та забезпеченої меншості з більшістю населення.

3. Расова теорія: автори Жозеф Артюр де Гобіно та Фрідріх Ніцше; сутність – в основі виникнення держави закладено підневолення шляхом розподілу суспільства на класи: вищі і нижчі.

4. Теорія «героїв і натовпу»: автор Микола Михайловський; сутність теорії – масові рухи є за своєю сутністю несвідомими і наслідуваними, тому натовп шукає собі героя для наслідування.

5. Психологічна теорія: автори Цицерон, Зігмунд Фрейд, Ніколло Маккіавеллі; сутність теорії – утворення держави обумовлюється потребою людини в покорі та залежності від харизматичних особистостей.

6. Інцестна теорія: автор Клод Леві-Строс; сутність теорії – причиною виникнення держави є введення заборони на інцест, тобто кровозмішування між родичами.

7. Технократична теорія: автор Л. Михайловський; сутність теорії – державне управління виникає як результат розвитку техніки, з метою врегулювання відносин між людьми та технікою.

8. Теорія «технотронного суспільства»: автор Збігнев Бжезинський; сутність – новітні технології і електроніка є вирішальними чинниками суспільного розвитку.

9. Космічна теорія: автори Володимир Іванович Вернадський, Тейяр де Шарден та Олександр Леонідович Чижевський; сутність теорії – виникнення держави зумовлено вторгненням інопланетних цивілізацій, які з приходом на Землю заснували власний тип державного управління.

10. Спортивна теорія: автор Хосе Ортега-і-Гасет; сутність теорії – походження державного управління розпочалося юнаками, які були готовими битися за жінок з інших племен.

Питання для самопідготовки за темою 10

1. Чому вважають, що в окремих регіонах Азії та Африки державна влада виникла внаслідок потреби суспільства у постійному виконанні широкомасштабних робіт зі створення зрошувальних каналів та іригаційних споруд?

2. Доведіть правильність/хибність теорії еліт в Україні.

3. Ґрунтуючись на знаннях класової та расової теорій доведіть, що підневолення вищими суспільними класами нижчих, яке чітко врегульоване законодавчо через правовідношення, захищає інтереси обох класів і забезпечує ефективне державне управління.

4. На вашу думку, за яких умов теорія «героїв і натовпу», яка доводить, що масові рухи є за своєю сутністю несвідомими і наслідуваними, адже суспільство прирікає більшість населення на жебратське існування, вузькість інтересів та убогість духовної діяльності, в результаті чого під впливом такого

способу життя маса перетворюється на «натовп», який готовий іти за «героєм» куди завгодно справджується? Наведіть приклад.

5. Спираючись на знання класової та психологічної теорій, а також теорії підкорення доведіть, чому утворення держави та державної влади обумовлюється потребою людей у покорі, усвідомленні залежності від сильних, видатних особистостей?

6. Спираючись на дослідження представника класової теорії Бахофена, в частині шкідливості кровозмішування, доведіть актуальність інцестної теорії Клода Леві-Строса для державного управління.

7. Автори технократичної теорії доводять, що державне управління є результатом розвитку науки, що обумовлює необхідність здійснювати управління технічними засобами, знаряддями праці та людьми. Чи дісне це твердження за сучасних умов розвитку науки і техніки?

8. Спираючись на теорію «технотронного суспільства» Збігнева Бжезинського, обґрунтуйте, як цифровізація управління в Україні впливає на державне управління?

9. Сформулюйте власну думку щодо походження держави та державного управління на підставі положень космічної теорії.

10. Чи знаходите ви спільні риси між теологічною та спортивною теорією? В чому вони полягають?

5. Контрольні питання, комплекти для визначення рівня засвоєння знань слухачами

Контрольні питання

1. Основні поняття державного управління: держава та державна влада.
2. Класичні теорії походження держави та державного управління.
3. Основні характеристики неісторичної теорії походження державного управління.
4. Активна життєва позиція людей – основа ефективного державного устрою за Арістотелем.
5. Основні ідеї Перікла та суть афінської демократії.
6. Засади державного управління у рабовласницькій демократії Демокріта.
7. Організація державного устрою та побудова «ідеальної держави» за Платоном.
8. Основи управління у рабовласницькій аристократії Сократа.
9. Природне рабство.
10. Царська влада геройських часів: основоположний принцип обрання на престол.
11. Формування державних інституцій та формування їх повноважень (*Арістотель «Політика»*).
12. Поняття та роль справедливості та рівномірності в державному управлінні (*Арістотель «Політика»*).
13. Види благ (за *Арістотель «Політика»*), які дають відчуття стабільності

державного управління.

14. Принципи виховання молоді, що дають стабільність в державі.
15. Основні засади конституційного правління за Арістотелем.
16. Реальна мета існування держави – моральне зростання громадян.
17. Основні характеристики теорій підкорення та насилля.
18. Складові елементи теорій насилля, що застосовуються для підкорення: денацифікація, демілітаризація.
19. Роль політичного насилля у процесах генези й функціонування держави та політичної влади.
20. Етапи процесу державотворення за Ф. Оппенгеймером.
21. Основні прояви першого етапу насильницького державотворення та його мета.
22. Характеристика другого етапу насильницького процесу державотворення – злам опору підкореного народу.
23. Основні засади третього етапу насильницького державотворення – встановлення податків на окупованій території.
24. Четвертий етап підкорення – асиміляція окупантів і підкорених на певній території: основні прояви та основна мета.
25. П'ятий етап підкорення – встановлення підконтрольної влади на окупованій території: особливості діяльності державних структур та особливості прийняття рішень.
26. Характеристика шостого етапу насильницького державотворення згідно теорії підкорення за Ф. Оппенгеймером.
27. Формування державного устрою як наслідок політичної боротьби та насилля.
28. Насилля як причина виникнення класів і державного устрою у працях Карла Євгена Дюринга.
29. Державні інституції як інструменти підкорення та насилля в працях Карла Євгена Дюрінга.
30. Основні аспекти політико-географічної закономірності підкорення народів у працях Фрідріха Ратцеля.
31. Прямий примус: рабство та кріпатство.
32. Опосередкований примус: наймана праця.
33. Експлуатація праці як інструмент насилля над людиною.
34. Денацифікація: основна мета проведення, інструменти реалізації.
35. Демілітаризація: мета, шляхи реалізації.
36. Сучасні приклади державного управління, засновані на положеннях теорій підкорення та насилля.
37. Багатовікове застосування положень теорій підкорення та насилля по відношенню до різних народів світу: причини та наслідки.
38. Міжнародні інституції, діяльність яких спрямована на протидію реалізації складових елементів теорій підкорення та насилля.
39. Сучасні насильницькі інструменти та механізми, що застосовуються з метою підкорення України протягом років незалежності.

40. Передумови війни росії проти України та основна мета війни.
41. Реалізація положень теорій підкорення та насилля в Україні в різні історичні періоди.
42. Денацифікація: історичні приклади та механізми реалізації.
43. Денацифікація як заходи з очищення державного, суспільно-політичного та економічного життя Німеччини від наслідків панування фашистського режиму з метою проведення демократичного перетворення країни.
44. Денацифікація Німеччини: основні засади розроблені Карлом Юнгом.
45. Денацифікація як розподіл людей на головних обвинувачених, обвинувачених, частково обвинувачених, попутників: мета розподілу, права людей з різних груп, вплив розподілу на формування державного управління.
46. Оприлюднені в засобах масової інформації та месенджерах повідомлення про необхідність денацифікації України: пропоновані шляхи та інструменти денацифікації.
47. Демілітаризація в історії України. Відмова від ядерної зброї: причини та наслідки.
48. Інструменти та механізми гноблення українського народу в різні історичні періоди.
49. Геноцид українського народу: види, застосування в різні історичні періоди.
50. Голодомор: основна мета, короткострокові та довгострокові наслідки.
51. Рада Безпеки ООН: основні завдання та рішення, спрямовані на протидію війні в Україні з 2014 по 2022 роки.
52. Військові безпекові блоки як механізми протидії гнобленню країн та народів.
53. Теологічна теорія походження державної влади.
54. Сутність, форми та використання влади згідно положень теологічної теорії Фоми Аквінського.
55. Школа томізму : засновник, основні засади, доцільність використання в публічному управлінні в Україні.
56. Гармонізація розуму і віри в діяльності людини.
57. Розум і віра – основні якості людини згідно теологічної теорії.
58. Поняття розумної волі: негативні та позитивні прояви для державного управління.
59. Види справедливості, які застосовуються в публічному управлінні.
60. Критерії та доцільність відбору людей за принципами теологічної теорії для служіння народу України в органах публічної влади.
61. Основні засади теологічної теорії Аврелія Августина.
62. Джерела походження державної влади в теологічній теорії Фоми Аквінського.
63. Рушійна сила людини як «мікрокосмосу».
64. Функціональні прояви душі (інтелектуальний, вегетативний, чуттєвий) їх характеристики за Фомою Аквінським.

65. Пристрасті людини: види, позитивні та негативні прояви, вплив на діяльність людини, її мораль і поведінку.

66. Зло і причини злих вчинків через призму теологічної теорії.

67. Види любові (природна, почуттєва, розумна). Вплив любові на досягнення благ для себе та інших.

68. Види та сутність моральних чеснот (розсудливість, справедливість, помірність, мужність) і їх прояви в діяльності публічних службовців.

69. Теологічна теорія: прояви гармонійної особистості через гуманність, працелюбність, чесність, почуття відповідальності, власної гідності, виховання патріотизму, любові до Батьківщини.

70. Поняття цінностей в теологічній теорії походження державної влади.

71. Теологічна теорія: важливість формування особистісних рис людини, які включають у себе національну свідомість, моральну, правову, екологічну, художньо-естетичну, трудову, фізичну культуру, розвинену духовність, розвиток індивідуальних здібностей і таланту.

72. Моральне виховання як цілеспрямований свідомий процес формування гармонійної особистості.

73. Пріоритетні напрями реформування українського суспільства, що ґрунтуються на реалізації положень теологічної теорії (утвердження принципів загальнолюдської моралі; прищеплення шанобливого ставлення до мови, культури, традицій та звичаїв народів, які заселяють територію України; виховання духовної культури особистості через створення умов для вибору нею своєї світоглядної позиції; формування усвідомленого зв'язку між ідеями свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю).

74. Гуманне демократичне суспільство як прояв реалізації теологічної теорії походження державної влади.

75. Поняття гуманізації спілкування. Потреба людини в гуманізації спілкування.

76. Закони теологічної теорії: природний закон і його основне правило.

77. Закони теологічної теорії: Божественний закон і його роль у сучасному етапі розвитку українського суспільства.

78. Закони теологічної теорії: людський закон з теологічної теорії Фоми Аквінського.

79. Вічний закон та його трактування в теологічній теорії походження державної влади.

80. Роль моральних принципів на збереження ідентичності та формування історії народу та його сучасності.

81. Добродійні вчинки: види, мотиви, прояви в публічній службі.

82. Сутність теорії суспільного договору.

83. «Природний» та «цивільний» стан людини за Джоном Локом.

84. Держава як запорука збереження людського роду, забезпечення справедливості, порядку та свободи.

85. Основні засади теорії суспільного договору в книзі Джона Лока «Два трактати про правління».

86. «Природна рівність людей» у тлумаченні Джона Лока.
87. Свобода як «природна» якість людини.
88. Власність як «природне» право людини.
89. «Природна» якість людини – внутрішня безумовна влада захищати від посягань свої природні рівність, свободу та власність (за Дж. Локом).
90. Дотримання свободи в умовах існування системи управління.
91. Форми правління (за Локом): демократія, олігархія чи монархія (спадкоємна чи виборна).
92. Роль закону для досягнення злагоди у суспільстві.
93. Концепція поділу влади (за Локом): законодавча, виконавча, федеративна.
94. Основна відмінність між законним правителем і тираном.
95. Періодизація становлення управління через періоди історії первісного суспільства: дикість, варварство, цивілізацію.
96. Період дикості та його етапи.
97. Період варварства та його етапи.
98. Період цивілізації та його етапи.
99. Еволюція сімейно-шлюбних відносин як основа становлення приватної власності.
100. Економічні причини виникнення держави, що породили розпад суспільства на класи з протилежними інтересами.
101. Етапи соціальної організації: сім'я, рід, фратрія, плем'я.
102. Суспільний устрій киммерійців.
103. Окресліть утворений природним способом суспільний устрій (за Генрі Морганом).
104. Перша класова суперечка: причини та наслідки.
105. Перше класове підневолення: причини та наслідки.
106. Рід як базова основа розвитку суспільної одиниці, що розвинула суспільний устрій племен та утворила народи.
107. Причини переходу родової організації з природно сформованим демократичним устроєм до класового виміру.
108. Згубні пристрасті, які зруйнували безкласове суспільство.
109. Поділ народу на класи: причини, доцільність.
110. Характеристика расової теорії.
111. Основи теорії еліт.
112. Іригаційна (організаційна, управлінська) теорія.
113. Теорія «героїв і натовпу».
114. Основні положення космічної теорії походження державного управління.
115. Психологічна теорія створення державної влади.
116. Інцестна теорія виникнення державного управління.
117. Технократична теорія.
118. Теорія «технотронного суспільства».
119. Спортивна теорія.

Зразок завдання для визначення рівня засвоєння слухачами знань

Теоретична частина

1. Сутність, форми та використання влади згідно положень теологічної теорії Фоми Аквінського.
2. Активна життєва позиція людей – основа ефективного державного устрою (за *Арістотелем*).

Тестова частина

1. Сутність теологічної теорії полягає в тому, що:

- а) держава створюється добровільно суспільним договором суверенних громадян з правителем за законами людського розуму;
- б) держава виникає не з волі Бога;
- в) держава виникає на вимогу розуму для забезпечення природного права на життя, свободу, рівність, недоторканість майна тощо.

2. Теорія суспільного договору передбачає, що:

- а) хто б не володів верховною владою в будь-якій державі, повинен управляти на основі усталених законів;
- б) всі закони, які існують в державі повинні бути узгоджені з народом;
- в) правитель повинен правити за допомогою справедливих, непідкупних та чесних суддів, що спроможні долати та розв'язувати різні суперечки за допомогою законів.

3. Джон Лок – представник теорії суспільного договору, характеризував владу тирана як:

- а) таку, що отримується завдяки погрозам та залякуванням;
- б) як абсолютну, необмежену владу, яку має одна людина над іншою, маючи можливість позбавити її життя, коли їй заманеться;
- в) відсутність можливості отримати справедливе покарання для злочинців.

4. Насилля є причиною виникнення класів і держави як системи поліцейського панування. Насилля також лежить в основі:

- а) існуючої системи власності, яка представляє собою форму панування, що базується на відстороненні ближнього від користування природними засобами існування;
- б) примусу людини до підневільної праці;
- в) класового поділу суспільства.

5. Теорія підкорення ґрунтується на тому, що політичне насилля є потужним державотворчим фактором. Державотворення через підкорення має такі етапи: (розставте за послідовністю виникнення етапу)

- а) тривалі насильницькі конфлікти, що супроводжуються збройними сутичками, знищенням та викраденням майна – мета цього етапу не завоювання, а збагачення за рахунок держав-сусідів;

б) припинення руйнівних набігів, початок демонстрації сили та залякування, конфіскація майна підкореного народу – період початку поневолення та експлуатації;

в) етап встановлення упорядкованої системи оподаткування на захопленій території;

г) етап об'єднання територій та етнічних груп (завойовників і підкорених народів); їх відносини перейшли з відносин між народами до відносин внутрішньоекономічних;

д) етап запобігання міжособних конфліктів шляхом створення судових органів, де насаджений представник влади має право арбітражу при вирішенні суперечок, а представник місцевого корінного народу втрачає вплив і лише присутній на судових розглядах справ;

е) етап формування повноцінної національної держави з властивими їй інститутами громадянства, публічної політичної влади, правовою та економічною системами тощо.

6. Основна мета держави:

- а) безпека громадян та території;
- б) соціальне благо;
- в) захист власності.

7. Теорія насилля доводить, що:

- а) насильство лежить в основі виникнення приватної власності;
- б) державна влада виникає із фізичної сили (Л. Гумплович), яка потім перетворюється у панівний клас;
- в) лише там, де насильство, виникає поділ на класи (Каутський);
- г) поділ на класи виникає не як наслідок внутрішніх процесів, а як результат захоплення одних іншими. В результаті виникає об'єднання з двох класів: одні – панують, інші – гноблені.

8. Природний закон передбачає:

- а) що людина бере участь у мудрості і доброті Бога;
- б) первинне моральне чуття, яке дає змогу людині власним розумом розпізнати добро і зло;
- в) необхідність прагнути до миру і забороняє робити те, що згубно для життя.

9. Фома Аквінський в теологічній теорії доводив, що:

- а) моральні чесноти є якостями характеру людини і належать до частини душі, яка прагне і жадає;
- б) моральні чесноти виражають стосунки між людьми, а також характеризують ставлення людини до себе, своїх пристрастей;
- в) до головних моральних чеснот варто віднести розсудливість, справедливість, помірність, мужність, адже їх наявність забезпечує людині

блаженство, яке полягає не в чуттєвій, а в інтелектуальній діяльності, точніше в найвищій її формі – спогляданні;

г) найвищими є богословські чесноти – віра, надія і любов.

10. Згідно класичної теорії походження державного управління родова організація з природно сформованим демократичним устроєм поступово перейшла в інший, класовий вимір. Оберіть найбільш вагомі причини такого переходу:

а) батьківське право з переходом спадщини на дітей сприяло накопиченню багатства в родині і постановку цієї родини на вищий щабель, що формувало зверхність цієї родини по відношенню до інших родин роду;

б) вплив різниці багатства на політичний устрій через формування наслідної шляхти і королівства;

в) невільництво, на перших етапах лише воєнних полонених, яке переросло у поневолення власних земляків і навіть членів власного роду;

г) давня війна між племенами поступово переродилася в систематичний грабунок як на землі, так і на морі з метою захоплення невільників, худоби, скарбів. Такий промисел з грабунку з часом стає правильним джерелом заробітку. Саме на цьому етапі багатство починає цінуватися і піднімати до влади людей, які мають багатства. Виникає потреба створення інституції, яка б могла змінити порядок родового устрою, де всі були рівними і могла б забезпечити легалізацію награваних скарбів і виокремлення людей, які нажилися на грабунках у певну касту, недоторкану для членів роду чи племені. Виникає потреба зберігати ці багатства, щоб на них ніхто не міг посягати. Такою інституцією стала держава.

6. Методи навчання

Під час викладання дисципліни “Теорія державного управління” використовується лекційно-практична методика навчання, в яку входять методи навчання класифіковані за: *джерелами знань* (словесні, наочні, практичні, а саме: лекція, інструктаж, навчальна дискусія, дебати, прес-метод, демонстрація, ілюстрація, спостереження, відеометоди, навчальна праця, методи індукції, дедукції, аналізу, синтезу, case-study та ін.); *характером логіки пізнання*; *рівнем самостійності розумової діяльності* (проблемний виклад, частково-пошуковий, дослідний тощо); *рівнем проблемності засвоєння знань та включеності слухачів у творчу діяльність* (пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний, методи контролю і самоконтролю, такі як: методи усного та письмового контролю, тестового контролю, самоконтролю та ін.); *дидактичними цілями* (методи набуття нових знань, формування умінь і навичок та застосування знань на практиці, перевірки й оцінки знань, умінь і навичок, зокрема: метод цілепокладання, імітаційно-рольове відтворення життєвих ролей і ситуацій, планування тощо).

7. Форми контролю

Видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль знань слухачів денної форми навчання з дисципліни “Теорія державного управління” проводиться під час практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості бакалаврів до виконання конкретної роботи. Він проводиться у формі:

- 1) усного та письмового опитування;
- 2) виконання поточних завдань;
- 3) захисту підготовлених завдань з самостійної роботи;
- 4) бліц-опитування тощо.

Проміжна атестація проводиться після вивчення матеріалу кожного змістовного модуля і має на меті визначення рівня знань бакалаврів з програмного матеріалу змістовного модуля, за підсумками всіх видів занять і самостійної роботи студента. Проміжна атестація може проводитися у вигляді:

- 1) тестування;
- 2) письмової контрольної роботи;
- 3) колоквиуму тощо.

Проміжна атестація вважається успішною, якщо рейтингова оцінка студента становить не менше ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

В атестацію враховують здобутки студентів, отримані за програмами неформальної освіти, лише за умови підтвердження відповідними документами. Наявність підтверджуючого документа є підставою для зарахування окремої теми лекційного чи практичного заняття, змістовного модуля чи всього навчального матеріалу дисципліни, якщо програма неформальної освіти відповідає робочій програмі навчальної дисципліни. Рішення про зарахування результатів неформальної освіти приймає лектор навчальної дисципліни спільно із завідувачем кафедри. Зарахування всього навчального матеріалу дисципліни не звільняє студента від складання підсумкової атестації. Після проведення проміжних атестацій із змістовних модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектором дисципліни визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи (не більше 70 балів). Здобувач вищої освіти допускається до складання іспиту з дисципліни, якщо у нього повністю виконані всі види робіт, передбачені робочою програмою дисципліни та робочим навчальним планом, а його рейтинг з навчальної роботи з цієї дисципліни становить не менше, ніж 42 бали.

Підсумкова атестація з дисципліни “Теорія державного управління” включає семестрову атестацію у вигляді іспиту. У розкладі екзаменаційної сесії передбачається час для підготовки до кожного іспиту тривалістю не менше одного дня.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової: за навчальну роботу – до 70 балів; іспит – до 30 балів; всього – до 100 балів.

Іспит приймають два науково-педагогічні працівники (один – лектор потоку, другого визначає завідувач кафедри) відповідно до розкладу іспитів. Студенти, яким згідно з наказом ректора НУБіП надано право навчатися за індивідуальними планами і графіками, складають іспит в терміни, зазначені в індивідуальних планах, у строки, обумовлені в індивідуальних графіках.

Здобувачі вищої освіти, які з навчальної роботи набрали 60 і більше балів, можуть не складати іспит, але повинні бути присутні на іспиті, де за своєю письмовою згодою (на бланку відповідей на білет) мають право отримати оцінку за іспит «автоматично», відповідно до набраної кількості балів, переведених у національні оцінки згідно з табл. 1.

Таблиця 1

**Співвідношення між національними оцінками
та балами студента за 100-бальною шкалою, отриманими
на іспиті**

Оцінка національна	Бали, отримані студентом
Відмінно	90–100
Добре	74–89
Задовільно	60–73
Незадовільно	00–59

Оцінка рівня отриманих теоретичних знань та практичних навичок за шкалою університету здійснюється на основі модульно-рейтингової системи контролю знань і передбачає стимулювання систематичної, ритмічної самостійної роботи студентів, підвищення об'єктивності оцінки їхніх знань, визначення рейтингу бакалаврів, запровадження здорової конкуренції між ними у навчанні і розвитку творчих здібностей. Модульно-рейтинговий контроль здійснюється на основі попередньо визначених змістовних модулів, які є логічно завершеними частинами теоретичного та практичного навчального матеріалу за окремими етапами вивчення дисципліни.

Під час іспиту студенти мають право використовувати робочу програму навчальної дисципліни, а також Положення про організацію освітнього процесу в НУБіП України. З дозволу екзаменаторів студенти можуть користуватися довідковою літературою, технічними навчальними засобами. Використання під час іспиту будь-яких інформаційних матеріалів чи користування гаджетами, без дозволу екзаменаторів, тягне за собою відсторонення від іспиту. При цьому проти прізвища здобувача вищої освіти у відомості обліку успішності вносять запис «незадовільно» («не зараховано») і екзаменатори засвідчують цей запис підписами. Іспит проводять у письмовій формі на типових бланках для проведення іспиту або на електронному освітньому ресурсі Learn. У

екзаменаційному білеті передбачена комбінація з двох відкритих екзаменаційних питань та 10 тестових завдань.

8. Розподіл балів, які отримують слухачі

Оцінювання слухачів відбувається згідно Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затвердженого Вченою радою НУБіП України 27.12.2019 року, протокол №5 (зі змінами від 03.03.2021, протокол № 7). Після проведення проміжних атестацій із змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи **РНР** (не більше 70 балів) за формулою:

$$\text{РНР} = \frac{0,7 \cdot (\text{R}^{(1)}\text{ЗМ} \cdot \text{K}^{(1)}\text{ЗМ} + \dots + \text{R}^{(n)}\text{ЗМ} \cdot \text{K}^{(n)}\text{ЗМ})}{\text{КДИС}}, \quad (1)$$

де $\text{R}^{(1)}\text{ЗМ}, \dots, \text{R}^{(n)}\text{ЗМ}$ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$\text{K}^{(1)}\text{ЗМ}, \dots, \text{K}^{(n)}\text{ЗМ}$ – кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$\text{КДИС} = \text{K}^{(1)}\text{ЗМ} + \dots + \text{K}^{(n)}\text{ЗМ}$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Максимальний рейтинг слухача з навчальної роботи за двома змістовими модулями з дисципліни “Теорія державного управління” може складати:

$$\text{РНР} = \frac{0,7 \cdot (100 \cdot 2 + 100 \cdot 2)}{4} = 70 \text{ балів} \quad (2)$$

Для визначення рейтингу слухача із засвоєння дисципліни **РДИС** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **РНР** (до 70 балів): $\text{РДИС} = \text{РНР} + \text{РАТ}$.

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний.

Рейтинг з додаткової роботи додається до рейтингу з навчальної і не може перевищувати 20 балів. Додаткові бали визначає лектор і надає ці бали здобувачам вищої освіти на підставі рішення кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, проте сприяють підвищенню рівня знань і умінь з відповідної навчальної дисципліни.

Рейтинг штрафний не перевищує 5 балів і віднімається від рейтингу з навчальної роботи за поданням лектора і рішенням кафедри для студентів, які порушили графік освітнього процесу з відповідної дисципліни.

Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з таблиці 1.

Оцінка “**Відмінно**” виставляється здобувачу вищої освіти, який

систематично працював протягом семестру, показав під час іспиту різнобічні і глибокі знання програмного матеріалу, вміє успішно виконувати завдання, які передбачені програмою, засвоїв зміст основної та додаткової літератури, усвідомив взаємозв'язок окремих розділів дисципліни, їхнє значення для майбутньої професії, виявив творчі здібності у розумінні та використанні навчально-програмного матеріалу, проявив здатність до самостійного оновлення і поповнення знань.

Оцінка **“Добре”** виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив повне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, що рекомендована програмою, показав достатній рівень знань з дисципліни і здатний до їх самостійного оновлення та поповнення у ході подальшого навчання та професійної діяльності.

Оцінка **“Задовільно”** виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та наступної роботи за професією, справляється з виконанням завдань, передбачених програмою, допустив окремі похибки у відповідях на іспиті і при виконанні іспитових завдань, але володіє необхідними знаннями для подолання допущених похибок під керівництвом науково-педагогічного працівника.

Оцінка **“Незадовільно”** виставляється здобувачу вищої освіти, який не виявив достатніх знань основного навчально-програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може без допомоги викладача використати знання при подальшому навчанні, не спромігся оволодіти навичками самостійної роботи.

9. Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс включає робочу програму, курс лекцій, презентаційні матеріали, завдання для виконання практичних робіт, питання для самопідготовки, комплект тестових завдань для проведення поточного модульного контролю, комплект екзаменаційних білетів, електронний курс <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=100>

10. Рекомендована література

Основні джерела:

1. Електронний навчальний курс «Теорія державного управління» / автор Грищенко І. М. URL : <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=100>
2. Грищенко І.М., Максимова А.І. Аналіз теорій походження держав. Theory and practice of modern science: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 1), April 1, 2022. Kraków, Republic of Poland: European Scientific Platform. P. 29-31. URL : <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/article/view/18855> Збірник знаходиться у відкритому доступі: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/issue/view/01.04.2022>
3. Грищенко І.М., Кіку Я. М. Актуальні питання публічного управління та адміністрування в умовах війни в Україні. Theory and practice of modern science: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 1), April 1, 2022. Kraków, Republic of Poland: European Scientific Platform. P. 27-29. URL : <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/article/view/18854>
URL : <https://doi.org/10.36074/scientia-01.04.2022>
4. Грищенко І.М., Сіленко О.С. Прийняття управлінських рішень в умовах воєнного стану. Scientific Collection «InterConf», (107): with the Proceedings of the 12th International Scientific and Practical Conference «Science and Practice: Implementation to Modern Society» (May 6-8, 2022). Manchester, Great Britain: Peal Press Ltd., 2022. 538 p. С. 201-205. URL : <https://interconf.top/documents/2022.05.6-8.pdf>
5. Грищенко І.М. Теорії підкорення: причини та наслідки застосування в Україні та світі. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія : І.О. Дегтярьова, В. С. Куйбіда, П. М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 1. К. : ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 213 с.
6. Грищенко І.М. Етапи виникнення державного управління. Від теорії до практики в управлінні та врядуванні : матеріали II Всеукраїнського круглого столу, 21 червня 2022 р (до Дня державної служби) / за заг. ред. С.М.Приліпка, І.М. Грищенко. Київ : НУБіП, 2022. 144 с. С. 95-98.
7. Грищенко І. М. Публічне управління розвитком регіонів у процесі побудови сервісно-орієнтованої держави: теорія, методологія та практика : монографія; за заг. ред. Н.В. Васильєвої, О.І. Васильєвої. Національна академія держ. упр. при Президентові України. К. : НАДУ, 2018. 303 С. ISBN 978-966-619-391-2 URL : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
8. Грищенко І. М. Стан, проблеми та перспективи ресурсного забезпечення органів публічної влади в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 13. С. 65-69. URL : <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6176&i=11>
9. Грищенко І. Програма діяльності Кабінету Міністрів України в аспекті консолідації та розвитку української нації. Збірник наукових праць

Національної академії державного управління при Президентові України. 2020. Вип. 1. С. 33–40.

URL: <http://zbirnyk-nadu.academy.gov.ua/article/view/208994/209142>

DOI 10.36.030/2664-3618-2020-1-33-40

10. Організація надання публічних послуг на місцевому рівні : навч. посіб. / Г. А. Борщ, Н. В. Васильєва, О. І. Васильєва, І. М. Грищенко та ін. ; за заг. ред. О. І. Васильєвої, Н. В. Васильєвої, О. С. Ігнатенка. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ : НАДУ, 2018. 400 с.

11. Практикум з публічного управління та адміністрування : збірник навч. кейсів для професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» / авт. кол. Н. Алюшина, Ж. Кравченко, І. Грищенко, Н. Наулік, Я. Турунен, С. Хаджирадева (заг. ред.) та ін. Київ, Українська школа управління, 2022. 160 с.

12. Грищенко І., Олійник В. Забезпечення рівних можливостей представництва жінок на вищих рівнях прийняття політичних рішень. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. Спецвипуск. 2020. С. 85–90. DOI 10.36.030/2664-3618-2020-si-85-90. URL: <https://zbirnyk-nadu.academy.gov.ua>
<http://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/8cb46968-8c1b-41ab-871e-1c220e096705.pdf>

13. Gryshchenko, I. M. Development of the capacity of territorial communities / I. M. Gryshchenko, M. M. Kulaiets // *Науковий вісник Полісся*. – Чернігів : ЧНТУ, 2018. – № 2 (14). Ч. 1. – С. 98–104. (citation index ESCI in **Web of Science**). DOI: 10.25140/2410-9576-2018-1-2(14)-98-104

http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvp_2018_2%281%29__15

14. Semenushyn, Mykola O.; Hryshchenko, Iryna M.; Alekseieva, Kateryna A.; Oliinyk, Volodymyr V.; Buha, Hanna S. Research of features of professional self-actualization of civil servants through the determinants of information security. *Revista San Gregorio*. Num. 42 (2020). Special Edition-2020. P. 41–53. <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/rt/metadata/1537/5>

15. Gryshchenko, I., Bondar, Y., Serohina, S., Bodrova, I., & Stohova, O. (2022). Building the capacity of territorial communities by revealing their latent potential. *Amazonia Investiga*, 11(53), 45-58. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.53.05.5>

16. Ivanova, O., Tulush L., Gryshchenko, I., Hrebenuk, B., Fedorova, A. Tax Incentives in Public Administration Strategy for Territorial Leadership in Energy Conservation. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 7063-7071, 2021.

Додаткові джерела:

1. Електронний каталог НУБіП України

URL : http://irb.nubip.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_14/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=NUBIP&P21DBN=NUBIP&LNG

2. Навчальний портал НУБіП України <https://elearn.nubip.edu.ua/>